

Stanisław KOZIEJ
BEZPIECZEŃSTWO
MIEDZYNARODOWE
CZ. I
Podstawy
ewolucja

www.koziej.pl
[@SKoziej](https://www.instagram.com/SKoziej)

Cel przedmiotu:

**oprowadanie wiedzy na temat
współczesnego bezpieczeństwa
międzynarodowego w wymiarze
globalnym i regionalnym, z
uwzględnieniem kontekstu
bezpieczeństwa narodowego Polski
oraz umiejętności jej prezentowania i
obrony własnych ocen i tez w
publicznych dyskusjach problemowych**

1.	2.10.15	Podstawy i historyczna ewolucja bezpieczeństwa: WYKŁAD
2	2.10.15	Pozimnowojenne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego (globalizacja, uinformacyjnienie, asymetryzacja): WYKŁAD
3	9.10.15	Kryzysy i konflikty zbrojne jako zagrożenia bezpieczeństwa międzynarodowego: WYKŁAD
4	9.10.15	Terroryzm jako asymetryczne zagrożenie bezpieczeństwa międzynarodowego: DYSKUSJA PANELOWA
5	16.10.15	Proliferacja BMR i obrona przeciwrakietowa : DYSKUSJA PANELOWA
6	16.10.15	Ekonomiczne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego (energetyczne, finansowe): DYSKUSJA PANELOWA
7	23.10.15	<i>Informacyjne środowisko bezpieczeństwa międzynarodowego (media, cyberprzestrzeń)</i> DYSKUSJA PANELOWA
8	23.10.15	Prognoza przyszłego ładu międzynarodowego: WYKŁAD
9	30.10.15	Pozimnowojenne konflikty na Bałkanach: DYSKUSJA PANELOWA
10	30.10.15	Konflikt palestyńsko-izraelski – przyczyny, przebieg, rezultaty: DYSKUSJA PANELOWA
11	6.11.15	Wojny w Iraku i Afganistanie – przyczyny, przebieg, rezultaty: DYSKUSJA PANELOWA
12	6.11.15	Wojny Rosji z Gruzją i Ukrainą: przyczyny, przebieg, rezultaty: DYSKUSJA PANELOWA
13	20.11.15	Teorie, koncepcje i zasady zapewniania bezpieczeństwa międzynarodowego: WYKŁAD
14	20.11.15	Strategie bezpieczeństwa – podstawy i ewolucja, główni aktorzy WYKŁAD
15	27.11.15	Strategia bezpieczeństwa USA jako supermocarstwa: DYSKUSJA PANELOWA
16	27.11.15	Koncepcja strategiczna NATO: DYSKUSJA PANELOWA
17	4.12.15	Strategia bezpieczeństwa Unii Europejskiej DYSKUSJA PANELOWA
18	4.12.15	Rosja jako podmiot bezpieczeństwa międzynarodowego: DYSKUSJA PANELOWA
19	11.12.15	Chiny i mocarstwa „wschodzące” jako czynniki bezpieczeństwa międzynarodowego: DYSKUSJA PANELOWA
20	11.12.15	Polska strategia bezpieczeństwa w kontekście bezpieczeństwa międzynarodowego WYKŁAD
21	18.12.15	Sojusznicze aspekty bezpieczeństwa Polski – NATO, UE, USA: DYSKUSJA PANELOWA
22	18.12.15	Priorytety przygotowania systemu bezpieczeństwa narodowego Polski : DYSKUSJA PANELOWA
23	15.01.16	Powtórzenie zagadnień według zapotrzebowania studentów
24	15.01.16	Rozliczenie z przedmiotem

LITERATURA PODSTAWOWA

- **Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego, BBN, Warszawa 2013: <http://www.spbn.gov.pl/>**
- **B. Balcerowicz, O pokoju. O wojnie, Wyd. Rambler, Warszawa 2013**
- **P. Buhler: O potędze w XXI wieku, WA DIALOG, Warszawa 2014**
- **The Oxford Handbook of War, edited by J. Lindley-French, Y. Boyer, Oxford University Press 2012**
- **System euroatlantycki i bezpieczeństwo międzynarodowe w multipolarnym świecie. Miejsce i rola Polski w euroatlantyckim systemie bezpieczeństwa. Pod red. nauk. J. M. Fiszera, ISP PAN, Warszawa 2013**
- **S. Koziej, Między piekłem a rajem. Szare bezpieczeństwo na progu XXI wieku, Wyd. Marszałek, Toruń 2006**

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA (1)

- **C. S. Gray, The Strategy Bridge, OXFORD 2010**
- **S. Koziej, Teoria sztuki wojennej, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2011**
- **K. Żukrowska (red. nauk.), Bezpieczeństwo międzynarodowe. Przegląd aktualnego stanu, Wydawnictwo IUSatTAX, Warszawa 2011**
- **S. Koziej, środowisko bezpieczeństwa, www.koziej.pl, Warszawa/Ursynów 2008**
- **C. Clausewitz, O wojnie, Lublin 1995**
- **Sun Tzu, Sztuka wojny, Warszawa 1994**

LITERATURA UZUPEŁNIAJĄCA (2)

- **Bezpieczeństwo międzynarodowe, WN Scholar, Warszawa 2012**
- **F. Fukuyama, Historia ładu politycznego, DW REBIS, Poznań 2012**
- **S. Koziej, Pozimnowojenne kryzysy zbrojne, Warszawa/Ursynów 2008, www.koziej.pl**
- **Strony internetowe – bbn.gov.pl (zwłaszcza Kwartalnik Bezpieczeństwo Narodowe); msz.gov.pl; mon.gov.pl (zwłaszcza Kwartalnik Bellona); msw.gov.pl; aon.edu.pl (zwłaszcza Zeszyty Naukowe); www.koziej.pl (w szczególności – skrypty internetowe)**

PODSTAWY BEZPIECZEŃSTWA

Wstęp - hipoteza/synteza

Bezpieczeństwo to teoria i praktyka zapewniania egzystencji (przetrwania) danego podmiotu w niepewnym środowisku, przy zachowaniu przezeń swobody realizacji własnych interesów.

Wraz z rozwojem cywilizacji ewoluowało od prostych form bezpieczeństwa indywidualnego, rodowego do współczesnych systemów bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego.

Od wieków w sprawach bezpieczeństwa dominuje siła fizyczna. Obecna fala rewolucji cywilizacyjnej zmienia radykalnie tę sytuację. Coraz większego znaczenia nabierają czynniki pozamaterialne (wiedza, informacja).

Pojęcie bezpieczeństwa

- **Bezpieczeństwo w sensie statycznym - jako stan braku zagrożeń dla podmiotu, stan spokoju, pewności (stan obiektywny i subiektywny: uświadomiony i nieuświadomiony)**
- **Bezpieczeństwo w sensie dynamicznym (działanie podmiotu na rzecz bezpieczeństwa) – jako proces osiągania i utrzymywania stanu braku zagrożeń i swobody działania**

BEZPIECZEŃSTWO - DEFINICJA

Bezpieczeństwo – teoria i praktyka zapewniania możliwości przetrwania (egzystencji) i realizacji własnych interesów przez dany podmiot w niebezpiecznym środowisku, w szczególności poprzez **wykorzystywanie szans** (okoliczności sprzyjających), **podejmowanie wyzwań**, **redukowanie ryzyk** oraz **przeciwdziałanie** (zapobieganie i przeciwstawianie się) wszelkiego rodzaju **zagrożeniom** dla podmiotu i jego interesów. Współczesne bezpieczeństwo ma charakter **zintegrowany** (kompleksowy, wielowymiarowy)

Rodzaje bezpieczeństwa

(wg rodzaju podmiotu)

- **indywidualne (osobowe, personalne)**
- **grupowe (rodowe, plemienne, zawodowe, korporacyjne itp.)**
- **narodowe - państwowe (lokalne, terytorialne, krajowe)**
- **międzynarodowe (regionalne, globalne)**

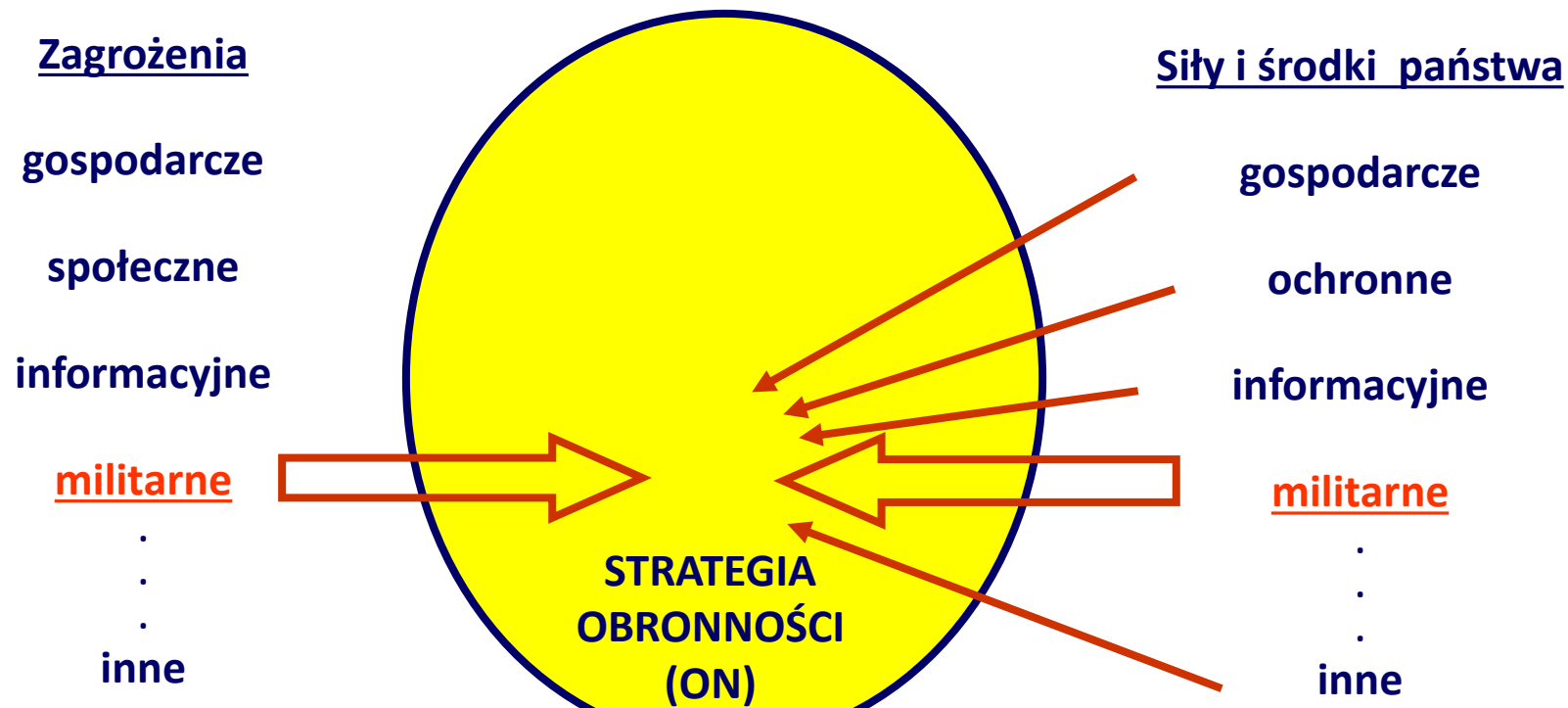
BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA = BEZPIECZEŃSTWO NARODOWE

**Strategia BN: jak wykorzystać wszystkie siły i środki państwa
do przeciwstawienia się wszelkim rodzajom zagrożeń?**

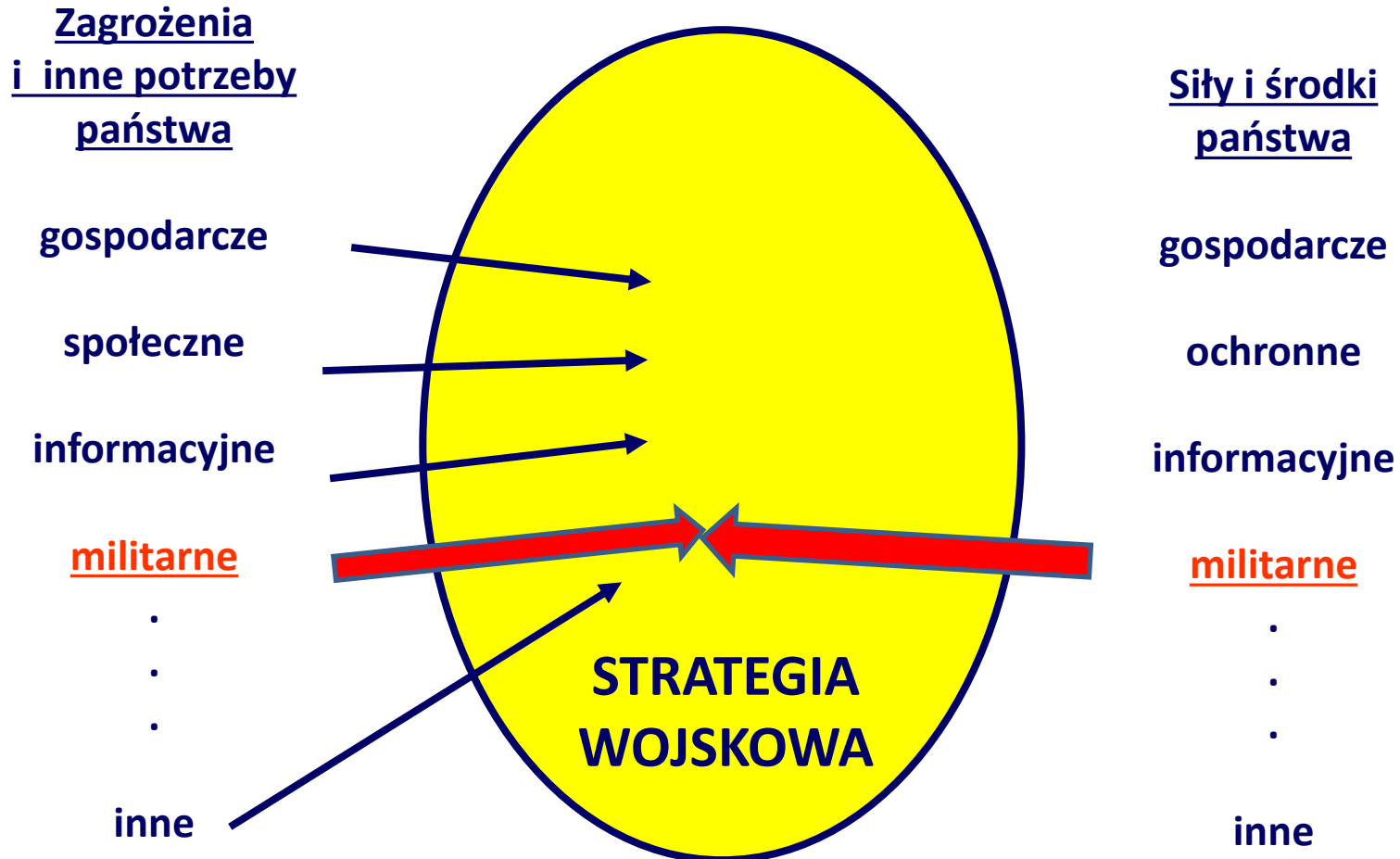
OBRONNOŚĆ = OBRONA NARODOWA = BEZPIECZEŃSTWO MILITARNE = CZĘŚĆ BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

Strategia obronności (ON): jak wykorzystać wszystkie siły i środki państwa do przeciwstawienia się zagrożeniom militarnym?

WOJSKOWOŚĆ

Strategia wojskowa: jak utrzymywać i wykorzystywać siły zbrojne do realizacji militarnych zadań państwa?

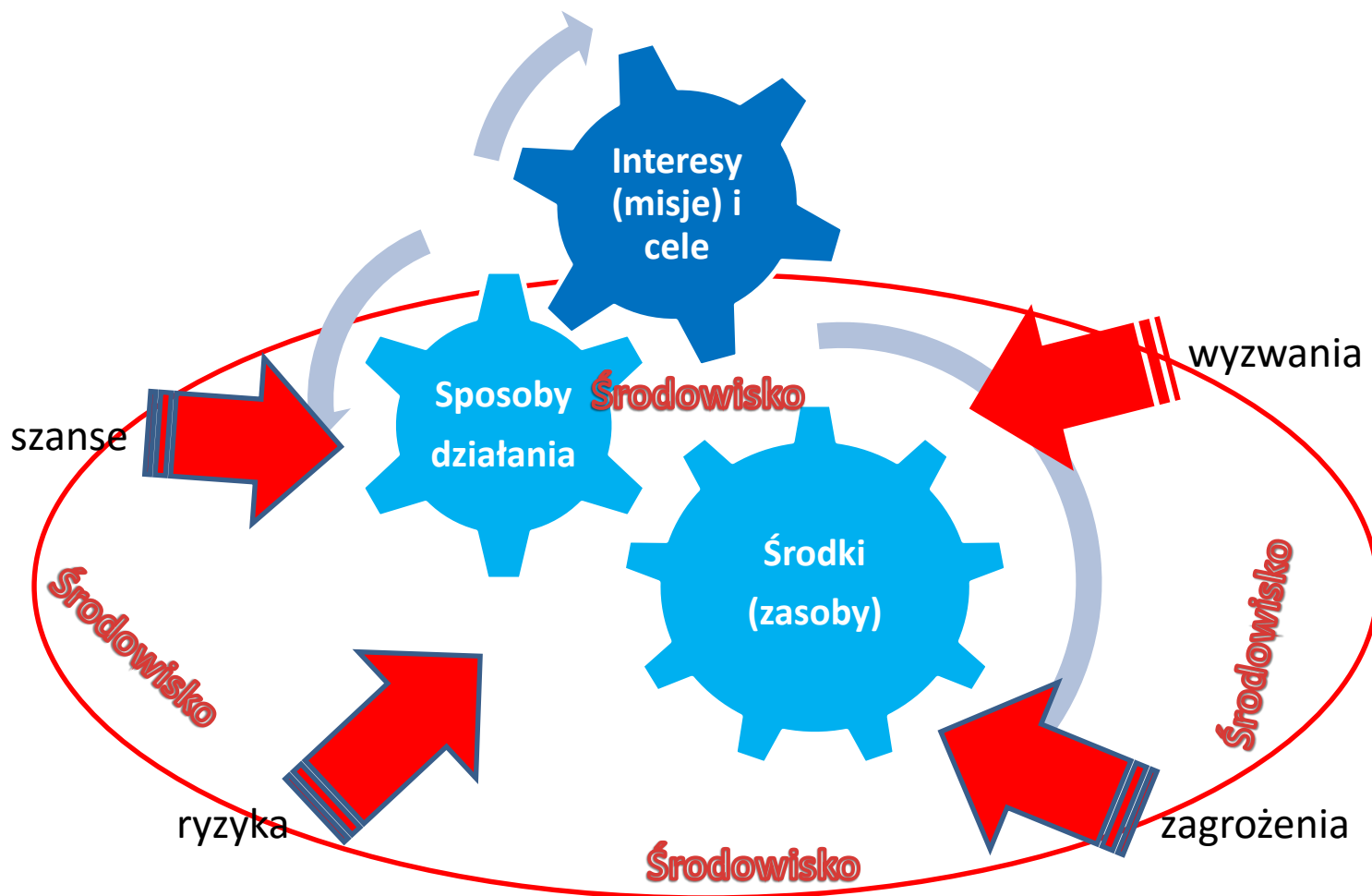
Typologia bezpieczeństwa

Kierowanie bezpieczeństwem narodowym	DZIEDZINY BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO																	
	Obronna			Ochronna			Społeczna						Gospodarcza					
	SEKTORY BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO																	
	dypłomatyczny	militarny	wywiadowczy	kontrwywiadowczy	prawa i porządku publicznego	ratownictwa	kulturowy	edukacyjny	socjalny	demograficzny	migracyjny	...	finansowy	energetyczny	transportowy	infrastruktury krytycznej	środowiska naturalnego	...
	Transsektorowe obszary bezpieczeństwa (np. cyberbezpieczeństwo; bezpieczeństwo antyterrorystyczne)																	
	Podmioty bezpieczeństwa narodowego realizujące strategiczne zadania BN (operacyjne---wspierające)																	
Prezydent, Rada Ministrów	MSZ --- MON MSW	MON --- MSW MSZ	AW SWW	ABW SKW	MSW (Policja, SG, BOR), MS (SW) --- MAC, CBA, Prokuratura	MSW (PSP OC) --- MAC, MŚ	MKiDN --- MEN, podmioty publiczne i niepubliczne, SiOS*	MNiSz WMEN --- MKiDN , uczelnie, szkoły publiczne i niepubliczne, SiOS*	MPiPS , --- MZ, ośrodki państwowe i samorządowe, SiOS*	MPiPS --- MZ, SiOS*	UDSC --- MAC, MSW	...	MF --- MG, MRRiR W MSP MRR MTBiG M	MG --- MSP	MTBG M --- MG	MTBG M --- MG MSP	MS --- podmioty państwowe i samorządowe, SiOS	...

Bezpieczeństwo jako działanie zorganizowane

- **Struktura bezpieczeństwa jako działania: podmiot, warunki (środowisko), zasoby (środki), sposoby (strategia, taktyka)**
- **Cykl działania w sferze bezpieczeństwa:**
 - **Przygotowanie**
 - **Określanie celów**
 - **Planowanie**
 - **Organizowanie**
 - **Realizacja – koordynowanie operacyjne (bieżące)**
 - **Kontrolowanie**
 - **Monitorowanie, ocena, formułowanie wniosków**

Istota strategii = kompozycja interesów (i celów) oraz środków (zasobów) i sposobów, warunkowana przez środowisko (zewnątrzne i wewnętrzne warunki) strategiczne

Kluczowe kategorie pojęciowe

- **interesy** (narodowe i międzynarodowe), misje organizacji oraz wynikające z nich cele,
- **środowisko (warunki)** - szanse, wyzwania, ryzyka, zagrożenia,
- **konceptcje** - zasady i sposoby działań,
- **systemy bezpieczeństwa** – zasoby podmiotu wydzielone do realizacji przyjętych koncepcji, odpowiednio do tych zadań zorganizowane i przygotowane.

Interesy

- **Interesy danego podmiotu (społeczności międzynarodowej, narodu, grupy, osoby itp.) – to wyraz jego tożsamości, wyznawanych wartości, historycznego dorobku, tradycji, bieżących potrzeb oraz dążeń i aspiracji przyszłościowych**
- **Interesy żywotne i drugorzędne:**
 - **żywotne** – to interesy dotyczące istnienia, przetrwania podmiotu w danych warunkach (niestopniowane, „zero-jedynkowe”)
 - **drugorzędne** – to interesy związane z jakością owego istnienia, trwania (stopniowalne, negocjowalne)

Misje organizacji

- **Misja – przeznaczenie: kategoria stworzona (wygenerowana) przez członków danej organizacji**
- **Misja organizacji międzynarodowej (międzypaństwowej – np. NATO, UE) - synteza interesów narodowych państw członkowskich. Problem: eliminacja sprzecznych interesów**
- **Misja organizacji krajowej (elementu państwa – np. samorządu, instytucji państwowej lub pozarządowej) – ustalona przez prawo**

Cele strategiczne

- **Cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa - to zoperacjonalizowane interesy i misje (określone stosownie do danych warunków, ujęte w określonym czasie i miejscu, z uwzględnieniem zewnętrznych i wewnętrznych potrzeb i możliwości)**
- **Cele operacyjne i preparacyjne – elementy celu strategicznego; dotyczą konkretnego działania i przygotowania**

Warunki bezpieczeństwa - szanse

- **Szanse** – okoliczności sprzyjające realizacji interesów oraz osiągnięciu celów.
- **Sztuka dostrzegania i wykorzystywania szans!!!**

Warunki bezpieczeństwa -ryzyka

- **Ryzyko** – związane z aktywnością podmiotu (planowaną lub realizowaną); stopień prawdopodobieństwa spowodowania niekorzystnych dla podmiotu skutków działania w dziedzinie bezpieczeństwa.
- **Sztuka redukowania ryzyk!!!!**
Opanowywanie ryzyk (zarządzanie ryzykiem): korygowanie balansu między celami, środkami i sposobami działania poprzez modyfikowanie któregoś z tych elementów.

Warunki bezpieczeństwa - wyzwania

- **Wyzwania** – dylematy decyzyjne, przed jakimi stoi podmiot (społeczność międzynarodowa, państwo) w rozstrzyganiu spraw bezpieczeństwa.
 - w korzystnych warunkach mogą stwarzać dodatkowe szanse, w niekorzystnych – mogą rodzić dodatkowe zagrożenia.

Warunki bezpieczeństwa - zagrożenia

- **Zagrożenia** – pośrednie lub bezpośrednie destrukcyjne oddziaływanie na podmiot.
 - potencjalne i realne;
 - subiektywne i obiektywne;
 - zewnętrzne i wewnętrzne;
 - militarne i niemilitarne (polityczne, ekonomiczne, społeczne, informacyjne, ekologiczne itp.)

Kryzysy i konflikty

- **Kryzys** – to szczególny (nadzwyczajny i niekorzystny), odbiegający od normalnego, stan podmiotu
- **Konflikt** – to szczególny (konfrontacyjny) typ relacji podmiotu z otoczeniem, z innym podmiotem
- **Wojna** – jako konflikt: zorganizowana przemoc zbrojna jednostek politycznych przeciwko sobie (kłopoty z tą kategorią: zimna wojna, wojna z terroryzmem itp.)

Źródła wojen

- **Personalne**

- **Agresywność charakteru przywódców, błędy w ocenie, niezdolność komunikowania się**

- **Państwowe/społeczne**

- **Niedemokratyczność państw, polityka wewnętrzna, rywalizacja między grupami i klasami społecznymi**

- **Międzynarodowe**

- **Rywalizacja państw, anarchia, brak arbitra światowego lub regionalnego, gra sił**

Kategoryzacja wojen

- **Wojna nieograniczona (totalna): pobicie i okupacja**
- **Wojna ograniczona: politycznie, przestrzennie, co do sił**
- **Wojna domowa (obecnie ich umiędzynarodowienie)**
- **Wojna asymetryczna**
- **Terroryzm jako rodzaj wojny asymetrycznej**

Kryzysy

Kryzysy – jako stany zakłócenia mogą być powodowane zarówno czynnikami **wewnętrznymi** (np. własną nieudolnością), jak i **zewnętrznymi** (np. konfliktem z innym podmiotem). Mogą być następstwem także **zdarzeń losowych** (przypadkowych), np. klęsk żywiołowych, katastrof itp.

Zarządzanie kryzysowe

- **Od „crisis management” – radzenie sobie z kryzysami, opanowywanie kryzysów; wszelkie działania podejmowane dla opanowania kryzysu**
- **Dlatego nieprawidłowe jest w jęz. polskim nazywanie tej funkcji podmiotu „zarządzaniem kryzysowym”. Zarządzanie bowiem to tylko działalność kierownicza, w tym wypadku kierowanie w warunkach kryzysu.**

Koncepcje bezpieczeństwa

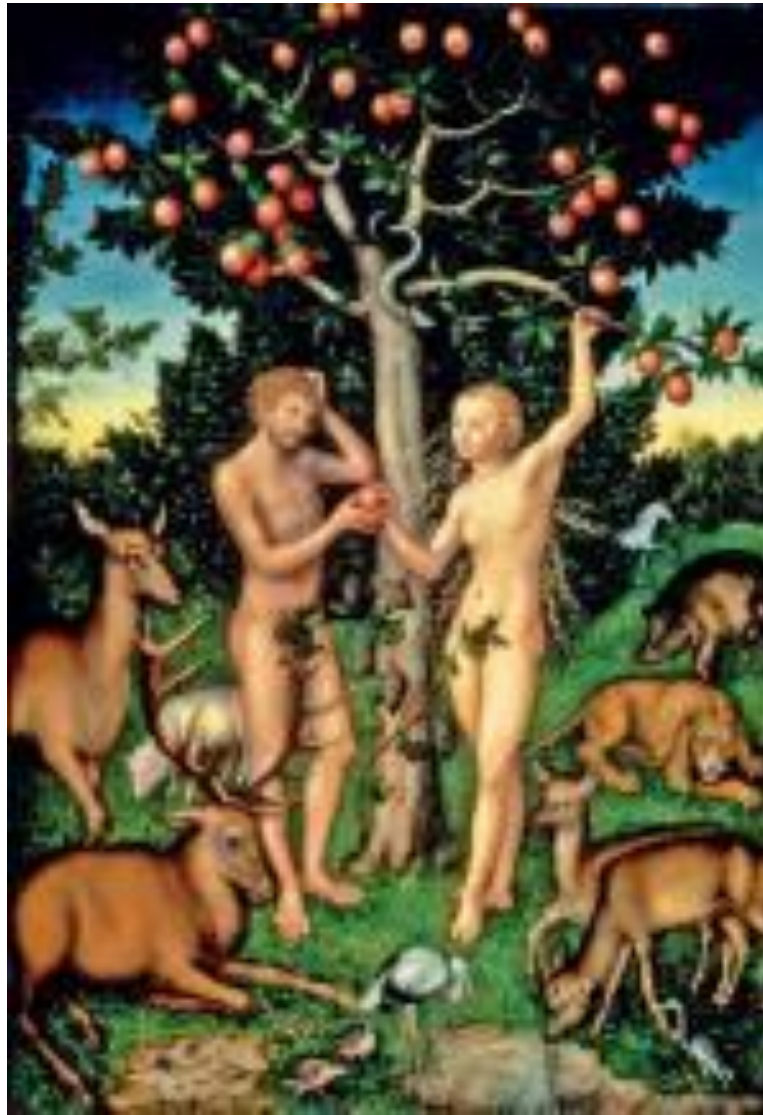
- **Koncepcja bezpieczeństwa zawiera ogólne zasady i myśl przewodnią (zamiar) postępowania podmiotu w dziedzinie bezpieczeństwa oraz zadania etapowe lub dziedzinowe – czyli cele operacyjne – prowadzące do osiągnięcia celów strategicznych**
- **Koncepcje operacyjne i preparacyjne (transformacyjne)**

Doktryny

- **Doktryny** - obowiązujące ustalenia (przepisy, instrukcje, regulaminy) dotyczące procedur przygotowania i działania konkretnych elementów systemu bezpieczeństwa.

EWOLUCJA

BEZPIECZEŃSTWA

Źródło: Bridgeman Art Library: „Adam i Ewa”, obraz Lucasa Cranacha Starszego, 1526

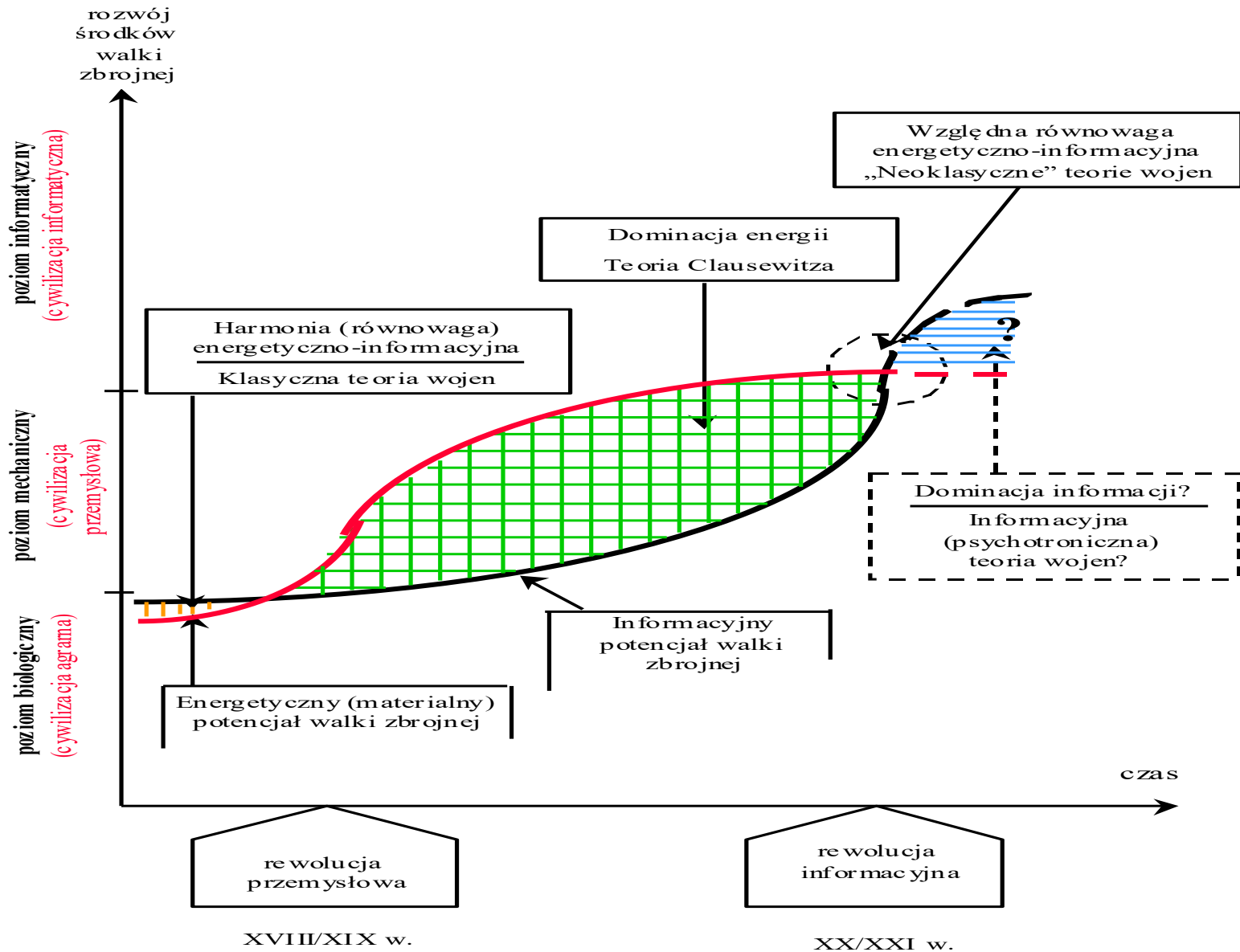
Geneza bezpieczeństwa

- **Historia bezpieczeństwa jest tak długa, jak długa jest historia ludzkości**
- **Biblijny raj - Adam i Ewa** (nie uświadomiony interes, brak celu, są wyzwania i zagrożenia - brak koncepcji i systemu bezpieczeństwa)
- **Kain i Abel** (błędnie zdefiniowany interes i cel oraz błędna koncepcja bezpieczeństwa, wraz z jej wykonaniem)
- **Potop biblijny - Noe** (dobrze określony interes i cel, prawidłowa koncepcja i skuteczny system bezpieczeństwa w postaci arki)

Ewolucja uwarunkowań bezpieczeństwa

- **Koncepcja fal cywilizacyjnych (Toffler)**
- **Materialny (energetyczny) i niematerialny (informacyjny) wymiar bezpieczeństwa**
- **Epoka **agrarna** - równowaga energetyczno-informacyjna na poziomie biologicznym**
- **Epoka **industrialna** - dominacja energii**
- **Epoka **informacyjna** - zmierzanie do równowagi energetyczno-informacyjnej**

Ewolucja warunków bezpieczeństwa (na przykładzie sztuki wojennej)

Podsumowanie

www.koziej.pl
[@SKoziej](https://www.instagram.com/SKoziej)